

การได้มาซึ่งความนิยมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทย

Popularity of the Member of the House of the Representative in Thailand

ศศิธร ธรรมนิมิตเมตตา¹ & พัด ลวางกูร²

Sasithorn Thamnimitmetta & Pad Lavankura

Corresponding author: s.tmetta@gmail.com

Received: 10/06/65 Revised: 15/07/65 Accepted: 15/07/65

บทคัดย่อ

การได้มาซึ่งความนิยมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา (1) เพื่อศึกษาการทำงานการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยม และ (2) เพื่อสร้างข้อเสนอแนะต่อแนวทางการทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ภายใต้เงื่อนไขว่า จะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามา 4 ครั้ง โดยนับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2548, พ.ศ. 2550, พ.ศ. 2554 และ พ.ศ. 2562 ผลการศึกษาพบว่า ตามวัตถุประสงค์ (1) การทำงานได้ถูกแยกออกเป็นช่วงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และภายหลังการเข้ารับตำแหน่ง แม้สิ้นสุดการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งแล้ว การพบปะกับประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอเพื่อรับฟังปัญหา และสร้างความใกล้ชิดกับประชาชน (ทำงานในพื้นที่) ต้องทำควบคู่กันไปกับการทำงานตามภาระหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ทำงานในสภา) และตาม

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วัตถุประสงค์ที่ (2) ซึ่งสำคัญต่อการสร้างความนิยมของผู้แทนฯ คือ บุคลิกส่วนตัวที่ทำให้ชาวบ้านรู้สึกสบายใจเมื่อพบเจอ มีความเป็นกันเอง การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอด้วยตนเองเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากประชาชน การคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงานที่จะมอบหมายให้ทำ โดยทีมงานในพื้นที่จะเน้นที่ความภักดีต่อผู้แทนฯ และทีมงานในสภาจะเน้นที่ความสามารถในทางวิชาการ การสร้างเครือข่ายหรือแกนนำย่อยในระดับตำบลเป็นส่วนช่วยให้ลดการพึ่งพาหวัคະแนนอิสระในช่วงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

คำสำคัญ: สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร; การเลือกตั้ง; ความนิยม

Abstract

The popularity of a member of Thailand's House of Representatives serves the following purposes: (1) Research the political works that helped members of the House of Representatives gain popularity, and (2) Design the proposed work model to help members of the House of Representatives gain popularity. It is a qualitative study that collects data from documentary research and interviews key informants who meet the criteria of being a Member of the House of Representatives who has been re-elected four times, in 2005, 2007, 2009, and 2019.

The study finds that, according to objective number 1, the work is separated into pre and post - election. Even after the election, it is essential to continue meeting with the public to gather information and to bond with people (electoral work), alongside the duty of the Member of the House of

Representatives (parliamentary work). According to objective number 2, key factors in a Member of the House of Representatives' popularity are: a friendly personality that makes people feel comfortable around them; participation in social activities in their area in person to build trust and confidence from people; the creation of sub-networks in their area; and putting the right man in the right job by entrusting area duties to those with high loyalty and parliamentary duties to those with academic coherence. 3) Creating network or sub-district representatives to help eliminate the need to rely on freelance campaigners during pre-election.

Keywords: Member of the House of the Representative; Election; Popularity

ความสำคัญของปัญหา

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยหรือสยามในเวลานั้น ได้มีความพยายามที่จะใช้ระบอบการปกครองประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนเข้ามาแทนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ใช้อยู่เดิม และได้เริ่มให้มีการเลือกตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการครั้งแรกในวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2562) ประเทศไทยได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั้งหมด 28 ครั้ง ประกาศเป็นโมฆะ 2 ครั้ง โดยการเลือกตั้งในแต่ละครั้งนั้น มีความแตกต่างในรูปแบบของระบบการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยแบ่งออกเป็น การเลือกตั้งทางอ้อม 1 ครั้ง แบ่งเขต 4 ครั้ง รวมเขตหรือรวมเขตเรียงเบอร์ 10 ครั้ง แบ่งเขตเรียงเบอร์ 2 ครั้ง ผสม 4 ครั้ง แบ่งเขตและบัญชีรายชื่อ 6 ครั้ง แบ่งเขตและสัดส่วน 1 ครั้ง และเป็นโมฆะ 2 ครั้ง

ผลการเลือกตั้ง 4 ครั้งหลังสุดที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีบันทึกไว้ คือ การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตได้รับการรับรองจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 400 คน แบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 100 คน เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตได้รับการรับรองจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 400 คน แบบสัดส่วน จำนวน 80 คน เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตได้รับการรับรองจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 375 คน แบบบัญชีรายชื่อ 125 คน และเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการรับรองชื่อจากคณะกรรมการการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต 350 คน แบบบัญชีรายชื่อ 150 คน (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562)

จากการตรวจสอบรายชื่อบุคคลที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการเลือกตั้งในส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต จากการเลือกตั้งในทั้ง 4 ครั้งที่ผ่านมาถึงข้างต้น ได้พบว่า มีบุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งซ้ำทั้งสิ้น 41 คน ในพื้นที่ 30 จังหวัด โดยครั้งสุดท้ายใช้วิธีการแบ่งเขตในการเลือกตั้งของวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งมีจำนวนเขตทั้งสิ้น 350 เขต และในการเลือกตั้งครั้งนี้ได้ใช้ระบบเขตเดี่ยวเบอร์เดียว (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561)

เมื่อมีการกำหนดขอบเขตพื้นที่เป็นการเฉพาะเจาะจงในการเลือกตั้ง จึงปฏิเสธไม่ได้เลยที่จะกล่าวถึงการคงอยู่หรือการมีตัวตนของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ หรือที่เรียกกันในภาษาปากว่า “บ้านใหญ่” เรียกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ทางเครือญาติและการครองอำนาจของตระกูลใหญ่ในพื้นที่ และในบางครั้งสามารถเกิดการขยายตัวจนกลายเป็นความสัมพันธ์ทางเครือข่ายที่ทับซ้อนกันในทางผลประโยชน์ โดยเฉพาะผลประโยชน์ทางการเมืองแบบต่างตอบแทน ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน, 2557)

ในอดีตนั้นการเมืองแบบบ้านใหญ่ส่งผลต่อการเลือกตั้งเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในรูปแบบการเลือกตั้งแบบใบเดียว ที่เป็นการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเพียงอย่างเดียว แต่เมื่อระบบการเลือกตั้งเปลี่ยนไป การเปลี่ยนไปใช้บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ โดยใช้ระบบคู่ขนานระหว่างเขตและสัดส่วน (parallel system) เป็นการแยกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และแบบบัญชีรายชื่อออกจากกันอย่างชัดเจน นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปตามพลวัตทางสังคมของไทยยังส่งผลให้พรรคการเมืองเริ่มแข่งขันกันทางนโยบายมากขึ้น ความช่วยเหลือที่เคยได้รับจากการอุปถัมภ์ของบ้านใหญ่ เช่น การฝากลูกเข้าโรงเรียน การหาโรงพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย หรือแม้กระทั่งความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ เป็นต้น ได้กลายเป็นนโยบายที่พรรคการเมืองใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ถูกประกาศเป็นนโยบายที่ชัดเจน ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่รับรู้ถึงสิทธิอันพึงมีพึงได้ของตนเอง หากเลือกพรรคที่มีนโยบายตรงกับความต้องการของตนเองเข้าไปเป็นรัฐบาล ความเข้มข้นของการพึ่งพาบ้านใหญ่จะลดลง แต่ในขณะเดียวกัน พรรคการเมืองที่ออกนโยบายที่ตรงใจประชาชนส่วนใหญ่ ก็สามารถจะดึงดูดบ้านใหญ่ในพื้นที่ต่างๆ ให้เข้าร่วมสังกัดพรรค เพื่อให้สามารถใช้นโยบายของพรรคในฐานะเสียงในพื้นที่ไว้ได้เช่นกัน (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2554)

นอกจากการกล่าวถึงลักษณะการเมืองแบบบ้านใหญ่แล้ว บุคลิกลักษณะของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก็เปลี่ยนไปตามยุคสมัยเช่นกัน ในอดีตบุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ชาวบ้านรู้สึกว่าเป็นผู้มีความรู้ เป็นที่เคารพของชาวบ้านในพื้นที่ เช่น ครู หรือผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งข้าราชการ เช่น อดีตผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ที่เป็นข้าราชการที่ทำงานใกล้ชิดกับชาวบ้าน อย่างกำนัน ในพื้นที่นั้นๆ ในบางพื้นที่ยังนิยมเลือกผู้สมัครที่เคยประกอบอาชีพทนาย หรือคนที่คอยให้ความช่วยเหลือประชาชนจนเป็นที่รู้จักในวงกว้าง จากนั้นยุคสมัยได้เปลี่ยนไปสู่การเลือกผู้ที่เป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จใน

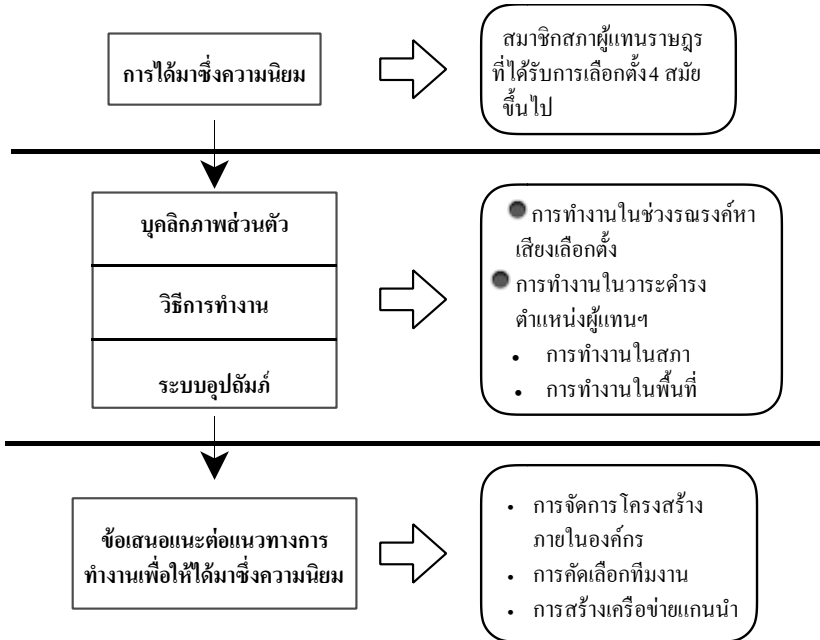
พื้นที่ และไปสู่การเลือกผู้ที่เป็นครอบครัวของนักธุรกิจ หรือเป็นผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ (สถาบันพระปกเกล้า, 2553)

ระยะเวลาจากปี พ.ศ. 2548 จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2562 การเลือกตั้งที่ผ่านมาทั้ง 4 ครั้งนี้ผ่านช่วงระยะเวลา 14 ปี เกิดการรัฐประหาร 2 ครั้ง และมีเหตุการณ์ทางการเมืองที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม แต่สุดท้ายแล้วเมื่อสังคมไทยยังดำรงอยู่ในระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งจึงเกิดขึ้น และการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความคาดหวังในตัว “ผู้แทน” หรือผู้ที่เข้าไปใช้อำนาจแทนประชาชนในรัฐสภา ก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้เปลี่ยนไปตามกาลเวลา เปลี่ยนไปตามบริบททางสังคม และเปลี่ยนไปตามการเติบโตขึ้นทางความคิดของประชาชน ข้อเรียกร้องต่อความต้องการในตัว “ผู้แทน” จึงเพิ่มมากขึ้น และเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต (อภิชาติ สถิตนิรามัย และคณะ, 2553) ข้อเรียกร้องต่อความต้องการในตัวผู้แทนของชาวบ้าน จึงเกิดเป็นหัวข้อในการศึกษาทั้งทางรัฐศาสตร์ ทางมานุษยวิทยาการเมือง และทางสังคมวิทยา ขึ้นอย่างหลากหลาย เพื่อพยายามทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคม

อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่ได้รับการเลือกจากประชาชนถึง 4 ครั้ง ไม่ใช่เรื่องง่าย และสิ่งที่ผู้เสนอตัวเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน ย่อมต้องมีวิธีการดำเนินงานในรูปแบบของตนเอง

งานวิจัยเรื่อง “การได้มาซึ่งความนิยมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทย” จึงเป็นงานวิจัยที่ทำขึ้นเพื่อให้ทราบถึง วิธีการในการทำงานทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่า มีรูปแบบในการทำงานอย่างไร เพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยมจนนำไปสู่การได้รับเลือกเป็นผู้แทนในหลายวาระ ตลอดจนนำข้อมูลที่ได้รับไปสร้างเป็นข้อเสนอแนะต่อแนวทางการทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

แผนภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาการทำงานการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยม
2. เพื่อสร้างข้อเสนอแนะต่อแนวทางการทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน คัดเลือกโดยเฉพาะเจาะจงจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามา 4 ครั้ง โดยนับการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2548, พ.ศ. 2550, พ.ศ. 2554 และ พ.ศ. 2562 แบ่งตามภูมิภาคเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากภาคเหนือ 1 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 คน ภาคกลาง 2 คน และภาคใต้ 2 คน ทั้งหมดนี้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ 3 คน และพรรคเพื่อไทย 7 คน

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การทำงานการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยม ได้แบ่งการทำงานการเมืองออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง ช่วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และส่วนที่สอง การทำงานภายหลังการเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยหากเป็นผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามาซ้ำ รูปแบบการทำงานจะเป็นวงจรที่ต่อเนื่องกันไปแบบไม่รู้จัก

ส่วนที่หนึ่ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ถือเป็นบททดสอบเริ่มต้นที่ผู้แทนฯ ทุกคนต้องผ่านไปให้ได้ เนื่องจากมีกฎหมายเลือกตั้งควบคุมการทำงานให้อยู่ในกรอบ เพื่อให้ผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งทุกคนอยู่บนเงื่อนไขเดียวกัน แม้จะเป็นผู้แทนฯ ที่เคยผ่านการเลือกตั้งเข้ามาก็ครั้งก็ตาม การลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกล้วนเป็นจุดที่ทุกคนเคยผ่านมาแล้วทั้งสิ้น ส่วนสำคัญในการทำงานรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง คือ การจัดการบุคลากรและการจัดการภายในองค์กร หรือเรียกในภาษาทั่วไปว่า “ทีมงานหาเสียง” โดยสมาชิกที่ทีมงานหาเสียงตามกฎหมายการเลือกตั้งจะต้องลงทะเบียนเป็นผู้ช่วยหาเสียงกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการ

จัดการด้านเอกสาร รายละเอียดด้านค่าใช้จ่ายที่ต้องแจกแจงให้กับกต.รับทราบเพื่อไม่ให้เกินงบประมาณที่ได้กำหนดไว้ รวมไปถึงจำนวนป้ายหาเสียงที่ใช้ในแต่ละครั้งก็ถูกกำหนดไว้เช่นกัน การจัดโครงสร้างภายในที่ทีมงานหาเสียง จะการจัดโครงสร้างอย่างไม่เป็นทางการ โดยแบ่งแยกออกเป็น ทีมงานภายในพื้นที่ หรือจะเรียกว่ากลุ่มที่เป็นแกนนำในพื้นที่ และทีมงานฝ่ายประสานงานในสำนักงาน ทั้งสองส่วนทำงานติดต่อประสานงานซึ่งกันและกันโดยแต่ละฝ่ายมีหน้าที่ของตนเองแต่ยังคงทำงานขึ้นตรงกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ตามแผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการจัดผังทีมงานหาเสียงเลือกตั้ง
ที่มา: บทสรุปผู้วิจัย

ส่วนที่แตกต่างกันไปในผู้สมัครฯ แต่ละคน คือ จำนวน หรือระดับพื้นที่ในการดูแลของทีมงานในพื้นที่ บางคนมีทีมงานย่อยในแต่ละหมู่บ้าน แต่บางคนจัดทีมงานย่อยได้แค่ในระดับตำบลเท่านั้น แม้ทีมงานในพื้นที่จะส่งข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ให้ทีมงานในสำนักงานแล้ว แต่การวางกลยุทธ์ในการลงพื้นที่หาเสียงนั้นทีมงานในพื้นที่เหล่านี้จะหารือโดยตรงกับผู้สมัครฯ ในบางครั้ง เพื่อไม่ให้เกิดการลงพื้นที่ชนกันของผู้สมัครฯ จะมีการเปลี่ยนแปลงเวลา หรือสถานที่ในการลงพื้นที่ เพื่อเป็นการให้เกียรติในการทำงานซึ่งกันและกัน หรือมองว่าเป็นการลดการปะทะกันโดยตรงของผู้สนับสนุนทั้งสองฝ่ายก็ได้

ทีมงานที่ทำงานในส่วนของสำนักงานถือเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องถูกคัดเลือกเข้ามาเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นเรื่องของการทำงานที่ต้องประสานกันเป็นอย่างดี รวมไปถึงความลับในทางการเมืองที่ต้องใช้บุคคลที่ไว้ใจได้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่จะตามมาในภายหลัง นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้ผู้อำนวยการเลือกตั้งของพรรคการเมืองที่ตนสังกัดเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นครั้งแรกของพรรคประชาธิปัตย์ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า การทำงานภายใต้พรรคประชาธิปัตย์ที่มีผู้อำนวยการเลือกตั้งคอยช่วยเหลือเป็นส่วนที่ทำให้การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งคล่องตัวกว่า “พรรคประชาธิปัตย์จะมีทีมงานของเขาอยู่แล้วครับ มีประธานสาขาที่อยู่ในพื้นที่ พรรคก็แต่งตั้งผู้อำนวยการเลือกตั้งมาให้” (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์คนที่ 1, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2565) เพราะผู้สมัครฯ บางคนก็เพิ่งเริ่มต้นเข้าสู่สมัครรับเลือกตั้งเป็นครั้งแรกไม่ได้มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายประจำในทีมงาน การได้รับความช่วยเหลือจากมืออาชีพส่งผลประโยชน์ต่อผู้สมัครเป็นอย่างมาก ซึ่งในประเด็นนี้ไม่ถูกกล่าวถึงในกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกของพรรคอื่นๆ

ในส่วนของการปราศรัยหาเสียงนั้น “พรรคไทยรักไทย เขาสร้างนโยบายขึ้น 30 บาทรักษาทุกโรค กองทุนหมู่บ้าน พักหนี้ กยศ. หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ก็หลายสิ่ง

หลายอย่างที่เขาคำทำขึ้นนะคะ พอมาถึงคุณยิ่งลักษณ์ก็ใช้แบบขันทันใจ ทำให้คนเชื่อถือถือว่าเขาทำได้” (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเพื่อไทยคนที่ 2, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2565) เมื่อเข้าสู่สมัยเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2548 ผู้สมัครฯ ในสังกัดพรรคไทยรักไทยทำงานปราศรัยได้ง่ายขึ้น เพราะมีตัวอย่างความสำเร็จจากการเป็นรัฐบาลในสมัยที่ผ่านมาเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ ให้ชาวบ้านรู้สึกวางนโยบายต่างๆ ที่ใช้ปราศรัยนั้นมีความน่าจะเป็น” ที่จะเกิดขึ้นได้จริง

ดังนั้นแล้วการลงพื้นที่หาเสียงจึงไม่ใช่แค่การไปปรากฏตัวให้ชาวบ้านเห็น แต่ยังรวมไปถึงการไปแสดงความคิดเห็นของผู้สมัครฯ ให้ชาวบ้านรับรู้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ ว่าชาวบ้านจะได้อะไร จะมีแนวทางอย่างไรในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทุกๆ ปี เช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตร การลงพื้นที่จึงเป็นเสมือนการจับมือสัญญากับประชาชนในพื้นที่ว่าหากผู้สมัครคนนั้นๆ ได้เป็นผู้แทนแล้ว ชาวบ้านจะได้อะไรคืนกลับมา

การทำงานในช่วงหาเสียงเลือกตั้งนั้นเป็นเสมือนขันทันใจขั้นแรกที่คัดเลือกสิ่งพื้นฐานที่สุดของการเป็นนักการเมือง ทั้งการคัดเลือกทีมงาน การวางกลยุทธ์ และการทำงานในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้เมื่อมองให้ลึกลงไปแล้ว ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่พื้นฐานที่สุดของบุคคลที่ต้องการครองตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เพราะการทำงานของผู้แทนแบบแบ่งเขต จะแตกต่างกับการทำงานของผู้แทนแบบบัญชีรายชื่ออย่างชัดเจน ผู้แทนแบบแบ่งเขตจะต้องดูแลพื้นที่ของตนเองตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง สิ่งเหล่านี้แม้ไม่ใช่หน้าที่ตามกฎหมาย ไม่มีสิ่งใดมาบังคับให้ผู้แทนทำ แต่หากผู้แทนต้องการความไว้วางใจ ต้องการสร้างความนิยมจากประชาชนในพื้นที่ ก็จะต้องทำงานในพื้นที่ให้ชาวบ้านรู้สึกว่าจะสมควรค่าแก่การลงคะแนนเลือกไปเป็นผู้แทนของพวกเขา

สรุปได้ว่า ในการทำงานในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง คือ การคัดเลือกทีมงานในพื้นที่ที่จะต้องเลือกที่อุปนิสัยใจคอ ความอดทนต่อปัญหาเล็กๆ น้อยๆ ที่จะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สิ่งสำคัญที่สุด คือ ความภักดี เพราะใจคนเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ก่อนจะครองใจชาวบ้าน ผู้สมัครจะต้องครองใจทีมงานให้ได้เสียก่อน ในส่วนของการวางกลยุทธ์ ผู้สมัครควรมีไหวพริบ และความสามารถในการวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยตนเอง แม้สิ่งเหล่านี้จะใช้ทีมงานช่วยเหลือได้ แต่ไม่สามารถใช้ได้ตลอดเวลา หากผู้สมัคร ไม่สามารถแสดงความเป็นผู้นำให้ทีมงานเห็น คงเป็นการยากที่จะสร้างความภักดีให้เกิดขึ้นในหมู่ทีมงาน และในส่วนของ การลงพื้นที่ระหว่างหาเสียงเลือกตั้ง หากเป็นการลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก เรียกได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของการสร้างทีมงานในพื้นที่ และเริ่มทำความเข้าใจกับกลุ่มหรือชุมชนต่างๆ ในพื้นที่ของ ตนเอง เมื่อเป็นการลงสมัครรับเลือกตั้งสมัยต่อๆ มา การลงพื้นที่หาเสียงเปรียบเสมือน การสำรวจตรวจตราการทำงานที่ผ่านมาของตนเองว่าดูแลแต่ละพื้นที่ได้ทั่วถึงมากน้อยเพียงใด เพราะการชนะเลือกตั้งเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการทำงานของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น

ส่วนที่สอง การทำงานภายหลังการเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อเข้าสู่สนามการเมือง การเลือกตั้งเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของเส้นทางทางการเมืองเท่านั้น หากไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งก็ทำงานในพื้นที่ต่อไป แต่ถ้าได้รับชัยชนะการทำงานก็จะมุ่งเข้าสู่อีกขั้นตอนหนึ่ง การทำงานของคนที่ได้ชื่อว่า เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ใช่เรื่องง่าย บทพิสูจน์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะเป็นการคัดเลือกกว่า คนๆ หนึ่งนั้น จะเป็น “ผู้แทน” ได้ก็สมัย มีบางคนชนะเข้ามา และไม่สามารถคว้าชัยชนะในการเลือกตั้งครั้งถัดไป การยืนอยู่บนเส้นทางการเมืองนี้ให้ยาวนานจึงไม่ใช่เรื่องง่าย ไม่ได้สิ้นสุดแค่การหาเสียงให้ชนะการเลือกตั้ง แต่คือการทำงานที่ต่อเนื่องยาวนานจนครบวาระ เพื่อเป็นรากฐานที่มั่นคงในการสร้างคะแนนนิยม ทว่าหากไม่

สามารถทำงานได้ตรงความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่ เวลาที่ได้มาก็คจะเป็นเหมือนดาบสองคมที่จะไปชี้ขาดกันอีกครั้งในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

หน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ถูกบัญญัติเอาไว้อย่างเป็นทางการในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ และแต่ละฉบับมีเนื้อหาไม่แตกต่างกันมากนัก สรุปได้อย่างกว้างๆ เป็น 2 ส่วน คือ มีหน้าที่ในการตรากฎหมาย และคอยควบคุมการบริหารงานแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี สองส่วนนี้เมื่อพูดในภาษาชาวบ้าน ก็เรียกกันว่า “งานในสภา” แต่ชาวบ้านทั่วไป หาได้คาดหวังเพียงแค่งานในสภาจากผู้แทนของตนเอง ดังคำกล่าวถึงผู้แทนบางคนว่า “เป็น ส.ส. แล้วก็ไม่เห็นหัวเลย” เป็นสิ่งบ่งชี้ได้ว่าความคาดหวังถึงการลงมาให้ “เห็นหัว” บ้างของชาวบ้านในพื้นที่ “กีดอนนั้นเนี่ยในพื้นที่ผม ก็มีเรื่อง ส.ส. ไม่ออกงานเนอะ แล้วเราก็ถือว่าเราอยู่ในพื้นที่ เป็น ส.จ. ในพื้นที่อยู่ 3 สมัย ก็ไม่คิดว่าจะได้ลง (ส.ส.) หรือก” (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเพื่อไทยคนที่ 4, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 2565) ชัยชนะครั้งแรกของผู้ให้ข้อมูลท่านนี้ ได้เป็นเครื่องบ่งชี้ว่าการชนะเลือกตั้งแต่ละครั้งไม่ใช่จุดสูงสุดของผู้แทน เพราะหากทำงานพื้นที่ไม่ดีพอ ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการลงสู่สนามการเมืองแทรกตัวเข้ามาได้เสมอ

เมื่อชนะเลือกตั้งจนได้ชื่อว่าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว การเตรียมตัวทำงานในสภาก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การเตรียมทีมงานสำหรับงานในสภาเป็นพื้นเพื่อหลักที่ใช้ในการทำงานในสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหลาย ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มนี้แบ่งที่มงานนอกสภาและที่มงานในสภาออกจากกันอย่างชัดเจน ในการเตรียมตัวเพื่ออภิปราย ตั้งกระทู้ หรือทำงานในคณะกรรมการชุดต่างๆ มีทั้งการเตรียมด้วยตนเอง ใช้ทีมงานส่วนตัว ใช้ทีมงานของพรรคการเมืองที่สังกัด และใช้เจ้าหน้าที่ของรัฐสภา เจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการ อย่างเช่นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคเพื่อไทยท่านหนึ่ง “มีนักวิชาการที่เป็นที่ปรึกษางานวิชาการ โดยเอาปัญหาที่เกิดขึ้นจริงจากชาวบ้าน ก็มีนักวิชาการทั้งส่วนตัวและทั้งของพรรคทำงาน

ร่วมกัน” (สมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรพรรคเพื่อไทยคนที่ 5, การสัมภาษณ์ส่วนตัว, 2565) และสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ “ผมมีที่ทำงานเองด้วย เจ้าหน้าที่สภาเนี่ยเขาเตรียมข้อมูลดีมากนะครับ ถ้าเราจะอภิปรายเรื่องนี้เราก็เขียนขอไปเรื่องนี้ เช่น เรื่องการป้องกันตลิ่งพัง เราก็ขอรายละเอียดเรื่องนี้มาเพื่อประกอบการอภิปราย ก็จะมีข้อมูลมาให้เราก็เลือกใช้ หมายถึง มีที่มส่วนตัวไปขอ เจ้าหน้าที่สภาก็พร้อมจะทำข้อมูลให้ เราก็เอามาเรียบเรียงในส่วนที่เราต้องการสำหรับงาน” (สมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์คนที่ 1, การสัมภาษณ์ส่วนตัว, 2565)

แม้แต่ละคนจะมีลักษณะการทำงานที่แตกต่างกันออกไปตามความถนัดของ แต่ละบุคคล ทว่าก็มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกัน คือ แม้ทุกคนจะทำงานในสภา แต่ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาในพื้นที่จะมาจากที่มงาน หรือแกนนำที่ทำงานอยู่ภายในพื้นที่ เพราะพวกเขาเชื่อว่าการทำงานภายในพื้นที่ และคนที่ทำงานในพื้นที่เท่านั้นถึงจะรู้ปัญหาอย่างแท้จริง

ด้วยระบบรัฐสภาของประเทศไทยได้แบ่งสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ และสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต

การได้มาซึ่งตำแหน่งของสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีชื่อนั้น แม้จะเปลี่ยนกติกาทางการนับคะแนนอย่างไร แต่ส่วนใหญ่แล้วยังคงเป็นการอ้างอิงจากคะแนนที่พรรคการเมืองพึงมีพึงได้ และรายชื่อที่ปรากฏอยู่ในบัญชีชื่อนั้นจะไม่เกี่ยวข้องใดๆ กับพื้นที่ทั้งสิ้น กล่าวอย่างง่าย ก็เป็นการได้รับคะแนนจากภาพรวมของพรรค ทำให้ผู้ที่ปรากฏอยู่ในบัญชีรายชื่อเหล่านั้น ไม่จำเป็นต้องเฉพาะเจาะจงในการดูแลพื้นที่เขตใดเขตหนึ่งเป็นพิเศษ

ซึ่งแตกต่างกับสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต ที่การได้รับการเลือกตั้งหรือไม่ จะขึ้นอยู่กับความนิยมชมชอบ ความเชื่อมั่น หรือกระแสในพื้นที่ที่ตนลงสมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรเพียงคนเดียวจากจังหวัดขนาดเล็กแห่งหนึ่ง

อธิบายถึงการทำงานในพื้นที่ว่า ด้วยขนาดพื้นที่ของจังหวัดที่มีขนาดเล็ก และมีจำนวนประชากรน้อย และมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตได้ 1 ที่นั่ง การทำงานเฉพาะช่วงเวลาหาเสียงเลือกตั้งนั้นไม่เพียงพอ เพราะประชาชนในพื้นที่มีความคาดหวังกับผู้แทนเพียงหนึ่งเดียวของตนเองมากกว่านั้น การดูแลพื้นที่จำเป็นต้องทำตลอดเวลา การไปร่วมงานของประชาชนในพื้นที่ เป็นโอกาสที่จะทำให้ผู้แทนใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น ถ้าผู้แทนคนใดไม่เคยลงพื้นที่เลยภายหลังการได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถบอกได้เลยว่าโอกาสที่จะกลับเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้งเป็นเรื่องยาก ยากยิ่งกว่าครั้งแรกที่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งเสียอีก

ผู้ให้ข้อมูลท่านนี้เคยเกิดปัญหาเรื่องทีมงานในพื้นที่ที่ถูกทาบทามให้ไปช่วยพรรคการเมืองคู่แข่ง ทำให้เกิดการงานหนักขึ้นในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา (การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562) ผู้ให้ข้อมูลยังคงยืนยันว่า เพราะการทำงานด้วยตนเองเป็นหลัก ส่งผลให้ไม่เกิดปัญหาร้ายแรงมากนักในวิกฤตินี้ นอกจากนี้ยังคงมีทีมงานที่ทำงานร่วมกันอยู่บ้าง แม้จะลดจำนวนลงไป และโชคดีที่พรรคที่สังกัด (พรรคประชาธิปัตย์) ยังคงให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่มาโดยตลอด

ผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็นปิดท้ายเกี่ยวกับประเด็นที่ทีมงานไว้ว่า หากการทำงานต้องพึ่งพาคณะอื่นเป็นส่วนใหญ่ หากหาเสียงพึ่งพาผู้อำนวยการศูนย์เลือกตั้งมากเกินไป ผู้สมัครฯ ไม่เข้าใจพื้นที่ของตนเอง จะทำให้เกิดปัญหาเมื่อถึงเวลาที่จะต้องลงสนามเลือกตั้งอีกครั้ง และเช่นกัน หากให้ทีมงานลงพื้นที่แทนมากจนเกินไป ประชาชนในพื้นที่จะรู้จักทีมงานมากกว่าตัวผู้แทนฯ และสุดท้ายจะสูญเสียฐานคะแนนที่สร้างไว้ให้กับทีมงาน เพราะชาวบ้านคุ้นหน้าใคร พวกเขา ก็จะเชื่อว่าคนนั้นคือคนที่สามารถไว้วางใจให้ทำงานให้ได้ ไว้วางใจให้เป็นผู้แทนฯ เป็นปากเป็นเสียงของตนเองได้ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์คนที่ 3, การสัมภาษณ์ส่วนตัว, 2565)

จะเห็นได้ว่าแม้อุบัติการณ์ หรือสังกัดพรรคการเมืองของผู้แทนฯ เหล่านี้จะแตกต่างกัน แต่สิ่งที่เหมือนกันทั้งหมด คือ แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานในพื้นที่ซึ่งผู้แทนกลุ่มนี้จะเลือกที่จะลงพื้นที่ด้วยตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แม้จะสามารถให้ทีมงานช่วยเหลือลงพื้นที่แทนได้ แต่พวกเขาก็รู้ว่าความต้องการของชาวบ้านนั้น ไม่ใช่แค่ใครก็ได้มาร่วมงาน แต่ควรจะเป็นผู้แทนฯ ของพวกเขาที่สมควรมาอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันในพื้นที่บ้าง อีกนัยหนึ่งด้วยการแข่งขันที่รุนแรงทางการเมือง เพราะการที่ทีมงานจะถูกทาบทามไปอยู่กับผู้สมัครฯ รายอื่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

แม้หน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าหน้าที่หลักของพวกเขา คือ การทำงานในสภา คือ การออกกฎหมาย การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล แต่ทว่าชาวบ้านในพื้นที่กลับมีความคิดที่เรียบง่าย จับต้องได้มากกว่า พวกเขาต้องการให้ผู้แทนฯ เห็นความสำคัญของพวกเขา ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของพวกเขา การไปร่วมงานบวช งานแต่ง งานทำบุญบ้าน งานศพ หรือแม้กระทั่งการฉลองรับปริญญา ล้วนเป็นสิ่งที่บอกว่าผู้แทนฯ คนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตพวกเขา และก็เหมาะสมแล้วไม่ใช่หรือ ที่จะเลือกผู้แทนฯ ที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตพวกเขาเข้าไปทำงานในสภา เพื่อเป็นปากเป็นเสียงแทนในฐานะ “ผู้แทน”

เมื่อมองถึงทุกขั้นตอนในการทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว จะพบว่าบุคลิกภาพ ทั้งของตัวผู้แทนและทีมงานของผู้แทน การทำงานทั้งภายในสภาและการทำงานในพื้นที่ ก่อให้เกิดเป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ขึ้น จนนำไปสู่การสร้างความนิยมในตัวผู้แทน ทั้ง 3 ส่วนนี้ส่งผลเกี่ยวเนื่องกัน ดังเห็นได้จากที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวถึงบุคลิกภาพของทีมงานที่เป็นเสมือนภาพแทนของตัวผู้แทนฯ ที่ชาวบ้านต้องการคนที่มีบุคลิกภาพเข้าถึงง่าย ยิ้มแย้มแจ่มใส คุยด้วยได้ง่าย ติดดิน เป็นต้น และผู้แทนฯ เองก็ต้องปรากฏตัวในบุคลิกเช่นนี้ รวมไปถึงการคัดเลือกทีมงานให้ตรงกับบุคลิกภาพเช่นนี้ด้วย

นอกจากนี้รูปแบบการทำงานของผู้แทนฯ ตั้งแต่อดีตที่มีงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ จนกระทั่งถึงปัจจุบันที่แม้จะไม่มียุทธศาสตร์ในส่วนนี้แล้ว แต่การทำงานประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำเอาปัญหาของพี่น้องประชาชนในพื้นที่ของตนเองเข้าหารือในสภาเพื่อหาทางแก้ไข ถือเป็นสิ่งที่ชาวบ้านทั่วไปรู้สึกว่าเป็นความช่วยเหลือที่ตนเองได้รับจากผู้แทนฯ นอกจากนี้การลงพื้นที่พบชาวบ้านเพื่อสอบถามปัญหาด้วยตนเอง ได้สร้างความรู้สึกผูกพันให้เกิดขึ้นระหว่างผู้แทนฯ และประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนสามารถก่อให้เกิดเป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ได้ทั้งสิ้น

เรียกได้ว่าการทำงานในหน้าที่ของผู้แทนฯ เป็นสิ่งที่ส่งเสริมระบบอุปถัมภ์ในมิติของความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่สู่ผู้น้อยในความรู้สึกของประชาชน และการลงพื้นที่ในบุคลิกที่ประชาชนชื่นชอบเพื่อสร้างความใกล้ชิดประชาชนนั้นก็ป็นอีกรูปแบบในการสร้างระบบอุปถัมภ์ที่เรียกกันว่าสายสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้เกิดขึ้น

เมื่อมองในมุมดังกล่าวแล้ว ทั้งบุคลิกภาพ การทำงาน และระบบอุปถัมภ์ ล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและส่งเสริมซึ่งกันและกันในการได้มาซึ่งความนิยมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสิ้น

โดยสรุปแล้วการทำงานภายหลังเข้ารับตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้แทนกลุ่มนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ในพื้นที่จะไม่แตกต่างกับช่วงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมากนัก คือ ยังคงต้องทำงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และยังคงใช้ทีมงานหาเสียงชุดเดิม เพียงแต่ในส่วนของการลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรกนั้น ไม่ว่าจะทีมที่ใช้ในการทำงานจะมาจากรูปแบบการได้รับสืบทอดต่อจากครอบครัว หรือการใช้ฐานเดิมจากพรรคที่ตนสังกัด เมื่อชนะเลือกตั้งในครั้งแรกแล้วจะต้องรีบสร้างฐานของทีมงานในพื้นที่ของตนโดยเร็วที่สุด หรืออย่างว่าการสร้างทีมงานจะต้องเสร็จก่อนการเลือกตั้งครั้งต่อไปและในการเลือกตั้งครั้งต่อไป เมื่อเสร็จสิ้นลงแล้ว ทีมงานที่ทำงานในพื้นที่จะยังคงทำงานต่อเนื่องเช่นเดิม ในรูปแบบที่เป็นการประสานงาน หรือการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากชาวบ้านในพื้นที่

ในส่วนของงานในสภาที่มงานจะถูกสร้างขึ้นภายหลังจากการชนะเลิศั้งในครั้งแรก และจะเน้นไปที่ความสามารถด้านวิชาการเป็นหลัก ซึ่งแตกต่างกับที่มงานในพื้นที่ที่จะเน้นไปที่ลักษณะนิสัยส่วนตัว และการสร้างความภักดี รูปแบบการทำงานในสภาของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มนี้จะมีความแตกต่างกันออกไปตามอุปนิสัย หรือความถนัดของแต่ละบุคคล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลักในงานวิจัยฉบับนี้ และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสนอแนะต่อแนวทางการทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ผู้วิจัยได้พิจารณาข้อมูลที่ได้รับรวมกันตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการเข้าสู่เส้นทางทางการเมือง การทำงานในช่วงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การทำงานในระหว่างดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ต้องทำงานในสภาและการทำงานในพื้นที่ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ตลอดจนการทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดต่อการทำงานทางการเมือง และรวมไปถึงความคิดเห็นส่วนตัวอันเกี่ยวเนื่องกับมุมมองต่อคุณลักษณะที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มนี้เห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญในตัวของผู้แทนราษฎร โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และจัดเรียงเป็น 6 ข้อ ดังนี้

1. **พื้นเพของครอบครัว** เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ แม้จะไม่ได้เติบโตในครอบครัวการเมือง การเข้าสู่การเมืองยังคงเป็นไปได้เสมอ จากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 10 คน พบว่ามีเพียง 3 คนเท่านั้นที่มีพื้นฐานมาจากครอบครัวนักการเมือง 1 คน เป็นบุคคลที่แม้จะมีญาติเป็นนักการเมือง แต่อยู่คนละพื้นที่ และอีก 6 คนที่เหลือ ไม่ได้มีสมาชิกคนใดในครอบครัวเคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาก่อนทั้งสิ้น ดังนั้น การเตรียมความพร้อมให้ตนเอง มีความมุ่งมั่น มีอุดมการณ์ ตลอดจนมีสภาพร่างกาย และ

สภาพจิตใจที่แข็งแกร่ง โดยเฉพาะหากเป็นบุคคลที่เคยประกอบอาชีพที่ต้องพบปะชาวบ้านอยู่เสมอ จะเป็นรากฐานที่ดีในการเปิดประตูสู่สนามการเมือง

2. การเลือกสังกัดพรรคการเมืองที่เป็นที่นิยมมากพอ จะเป็นส่วนช่วยในการเริ่มต้นการทำงานรณรงค์หาเสียงในช่วงสมัยแรกง่ายขึ้น หรืออย่างน้อยต้องเป็นพรรคการเมืองที่สามารถจัดสรรทรัพยากร เช่น บุคคล งบประมาณสนับสนุน ให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ พรรคการเมืองที่สังกัดมีส่วนช่วยให้ได้คะแนนเพิ่มในช่วงการเลือกตั้งอยู่บ้างไม่มากนัก แต่ก็มากกว่าในอดีต เพราะในปัจจุบันกระแสของพรรคเป็นตัวช่วยให้ผู้ที่ยังไม่แน่ใจว่าจะเลือกใคร (Swing Vote) ให้ความสนใจในตัวผู้สมัครมากขึ้น ปัจจุบันประชาชนทั่วไปให้ความสำคัญกับนโยบายพรรค หรือพรรคที่เคยได้ชื่อว่าจะสามารถปฏิบัติตามนโยบายที่ได้เคยหาเสียงไว้ในการเลือกตั้งครั้งก่อน จะส่งผลดีต่อผู้สมัคร ทั้งในแง่ของผู้นำเชื่อถือในคำปราศรัยและการสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับตัวผู้สมัคร ว่ามีแนวโน้มว่าสิ่งที่ให้คำสัญญาไว้จะปฏิบัติได้จริง ก่อให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่และสร้างความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้นกับชาวบ้าน

3. ภายหลังการชนะเลือกตั้งครั้งแรก สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างทีมงานเป็นของตนเอง เพราะการใช้ทีมงานของพรรค ของครอบครัว หรือของผู้ที่ให้โอกาสทางการเมือง ไม่ใช่แนวทางที่มั่นคง การเริ่มสร้างทีมงานที่มีความภักดีกับตนเองมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ไม่จำเป็นที่จะต้องรีบเปลี่ยนทุกคนในทีมที่ช่วยหาเสียงด้วยกันมาในทันที ให้เริ่มการเปลี่ยนทีละเล็กละน้อย อาจจะมีคนเดิมอยู่บ้าง แต่อย่างช้าที่สุด ทีมงานในพื้นที่จะต้องถูกเตรียมให้เสร็จก่อนการเลือกตั้งครั้งใหม่จะเริ่มขึ้น เพราะทีมงานชุดนี้จะเป็นส่วนประสานงานที่สำคัญในการใช้เพื่อสำรวจฐานเสียงและลงพื้นที่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

การใช้ที่มงานพื้นที่อิสระ (หัวคะแนนอิสระ) ส่งผลต่อการชนะการเลือกตั้งน้อยมาก หากที่มงานในพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตเลือกตั้ง และการเป็นผู้แทนหลายสมัย การเลือกใช้ที่มงานอิสระจะยิ่งลดน้อยลงไป

4. ในอดีตการทำงานในสภามีผลน้อยมากต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ในปัจจุบัน จากความรวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร การทำงานในสภาเป็นอีกความคาดหวังหนึ่งของประชาชนในพื้นที่ เพราะพวกเขาต้องการทราบว่าผู้แทนฯ ได้ทำหน้าที่ของตนเองตามที่เคยลงไปรับฟังปัญหา และนำปัญหานั้นไปหารือในสภาหรือไม่

5. แม้ประชาชนในพื้นที่จะให้ความสนใจเพิ่มขึ้นกับการทำงานในสภาของผู้แทนฯ แต่การลงพื้นที่ด้วยตนเองเพื่อพบปะชาวบ้าน หรือการไปร่วมงานตามวิถีชีวิตและประเพณียังคงเป็นสิ่งที่ชาวบ้านให้ความสำคัญมาก เพราะการลงพื้นที่เป็นการแสดงถึงความใส่ใจ เข้าใจ พร้อมเผชิญความสุข (งานขึ้นบ้านใหม่/งานบวช/ ฯลฯ) ความทุกข์ (งานศพ/ ภัยธรรมชาติ) กับชาวบ้าน แสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชาวบ้านในพื้นที่ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน และสิ่งเรียบง่ายเหล่านี้สามารถสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ จนเกิดเป็นคะแนนเสียงในท้ายที่สุด ไม่ว่าที่มงานจะครอบคลุมเพียงใด ชาวบ้านยังคงต้องการที่จะเห็นผู้แทนฯ ลงพื้นที่ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ การใช้ที่มงาน แม้จะช่วยแบ่งเบาภาระได้ แต่ก็สร้างปัญหาได้เช่นกัน เพราะโอกาสในการที่ที่มงานที่ใกล้ชิดกับคนในพื้นที่มากกว่าผู้แทน จะทำให้ที่มงานเหล่านั้นถูกดึงตัวไปช่วยฝ่ายตรงข้ามได้ การรณรงค์หาเสียงช่วงเลือกตั้งมีส่วนช่วยให้ชนะการเลือกตั้งไม่มากนัก การลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอจะช่วยได้มากกว่า การคัดเลือกที่มงานพื้นที่และที่มงานในสภานั้นแตกต่างกัน ควรแยกให้ชัดเจน

6. การคัดเลือกทีมงานมีผลต่อการสร้างความนิยมของผู้แทนฯ ทีมงานในพื้นที่ที่ต้องการคนที่มีความภักดีสูง เลือกที่อุปนิสัยส่วนตัวเป็นสำคัญ ต้องเป็นคนที่เข้ากับคนง่าย ยิ้มแย้มแจ่มใส กระจับกระจ่าง กระตือรือร้นในการช่วยเหลือ ทั้งในส่วนของ การติดต่อกับชาวบ้านและการประสานงานกับทีมงานในสำนักงาน เพราะทีมงานกลุ่มนี้เสมือนภาพแทนในตัวของผู้แทน ทีมงานในสำนักงานหรือทีมงานที่ใช้ในการออกงานแทน ต้องเป็นคนที่ไว้ใจได้ โดยส่วนใหญ่แล้วจะใช้ผู้ใกล้ชิด เช่น คนในครอบครัว หากเป็นบุคคลภายนอกจะเป็นผู้ที่เลื่อนขั้นมาจากการทำงานในพื้นที่มาอย่างยาวนานจนได้รับความไว้วางใจระดับสูง ส่วนทีมงานในสภา ควรเน้นไปที่ความสามารถทางวิชาการ และความสามารถในการติดต่อประสานงานเป็นสำคัญ เพราะเป็นการทำงานที่มีระเบียบเคร่งครัด แม้จะใช้บุคลากรของพรรคช่วยเหลือได้ แต่ควรมีเป็นของตนเองจะดีที่สุด

ข้อค้นพบจากงานวิจัย

ประการแรก ระบบอุปถัมภ์ในเมืองไทย หรือในที่นี้เรียกได้ว่าเป็นระบบอุปถัมภ์ที่นำไปสู่ความนิยมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการมองถึงรูปแบบการอุปถัมภ์แบบดั้งเดิม หรือที่เรียกว่าระบบอุปถัมภ์แบบอุดมคติ ที่ให้ความสำคัญกับแนวคิด “ผู้ใหญ่-ผู้น้อย” เป็นระบบอุปถัมภ์ที่ให้คุณค่ากับความสัมพันธ์ส่วนตัวที่เกิดขึ้นระหว่างผู้อุปถัมภ์ที่เป็นผู้ใหญ่กว่า กับผู้รับอุปถัมภ์ที่เป็นผู้น้อย ผู้ใหญ่ให้ความดูแลช่วยเหลือ และรูปแบบระบบอุปถัมภ์เชิงพาณิชย์ ที่เป็นไปตามลักษณะของเศรษฐกิจ โดยผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์มีผลประโยชน์ต่าง

ตอบแทนซึ่งกันและกัน ผู้อุปถัมภ์จะมีทรัพยากรที่เหนือกว่า และเป็นที่ต้องการของ ผู้รับอุปถัมภ์ ในส่วนของผู้รับอุปถัมภ์นั้น จะตอบแทนด้วยสิ่งที่ผู้อุปถัมภ์เรียกร้องใน การแลกเปลี่ยนกันรูปแบบนี้ ผู้รับอุปถัมภ์สามารถเปลี่ยนผู้อุปถัมภ์ได้ตลอดเวลา เพื่อ แสวงหาสิ่งตอบแทนที่ตรงกัน ไม่ใช่เรื่องของความภักดีอย่างผูกขาดเช่นในอดีต

โดยรูปแบบการอุปถัมภ์ที่นำไปสู่ความนิยมของผู้แทนฯ จะไม่ใช่รูปแบบใด รูปแบบหนึ่งในรูปแบบการอุปถัมภ์ข้างต้น แต่จะเป็นรูปแบบการอุปถัมภ์ที่ผสมผสาน กัน โดยยังคงมีเรื่องของการช่วยเหลือดูแลของผู้ใหญ่ ในที่นี้หมายถึงผู้แทนฯ และการ ให้ความภักดีของผู้หน้อยในฐานะของประชาชนที่ได้รับความช่วยเหลืออยู่ แต่ความ ภักดีเหล่านั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากผู้รับอุปถัมภ์หรือประชาชนรู้สึกที่ไม่ได้รับ การช่วยเหลือดูแล ไม่ได้รับความสนใจ ใส่ใจจากผู้แทนฯ จึงเป็นสาเหตุว่า ทำไมการทำงานพื้นที่จึงเป็นเรื่องสำคัญมากของผู้แทนฯ เพราะนี่ไม่ใช่ระบบอุปถัมภ์ ในรูปแบบเก่าที่จะสร้างความรู้สึกภักดีจนตาย กอปรกับแนวคิดในเชิงการแลกเปลี่ยน ที่สมเหตุสมผลทั้งสองฝ่าย ไม่ใช่การต่างตอบแทนทางศีลธรรมเหมือนในอดีต ทำให้ ชาวบ้านในพื้นที่รู้สึกว่าตนเองมีสิทธิ์ที่จะเลือกผู้แทนฯ หรือเลือกที่จะภักดีกับผู้แทนฯ ที่ทำประโยชน์ให้กับตนเอง หรือทำประโยชน์ให้พื้นที่มากกว่าที่จะเลือกเพราะรู้สึก ว่าต้องจงรักภักดีกับใคร กล่าวได้ว่า เป็นความภักดีที่ผู้หน้อยหรือประชาชนสามารถ เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาหากไม่ได้รับการตอบสนองจากผู้ใหญ่ หรือผู้แทนฯ ของ ตนเอง

ประการที่สอง ความคล้ายคลึงและข้อแตกต่างในการทำงานของผู้แทนฯ ที่ใช้ชีวิตบนเส้นทางการเมืองมายาวนาน ผู้ที่ได้รับการไว้วางใจจากประชาชนจน สามารถชนะการเลือกตั้งนั้นมีทั้งสิ่งที่เหมือน และสิ่งที่แตกต่างกันออกไปตามรูปแบบ

การทำงานของแต่ละคน งานวิจัยฉบับนี้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และทำการแยกความเหมือนและความแตกต่างเหล่านั้นออกมา

สิ่งที่มีความคล้ายคลึงกันในทุกคน ผู้แทนฯ ทุกคนใช้เวลาส่วนใหญ่ทำงานในพื้นที่ด้วยตนเอง ทุกคนตอบตรงกันว่า การลงพื้นที่ด้วยตนเอง คือ การสร้างความไว้วางใจจากประชาชนได้ดีที่สุด เป็นการสร้างความประทับใจให้กับประชาชนในพื้นที่มากกว่าการลงพื้นที่ หรือการปราศรัยในช่วงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเสียด้วยซ้ำ

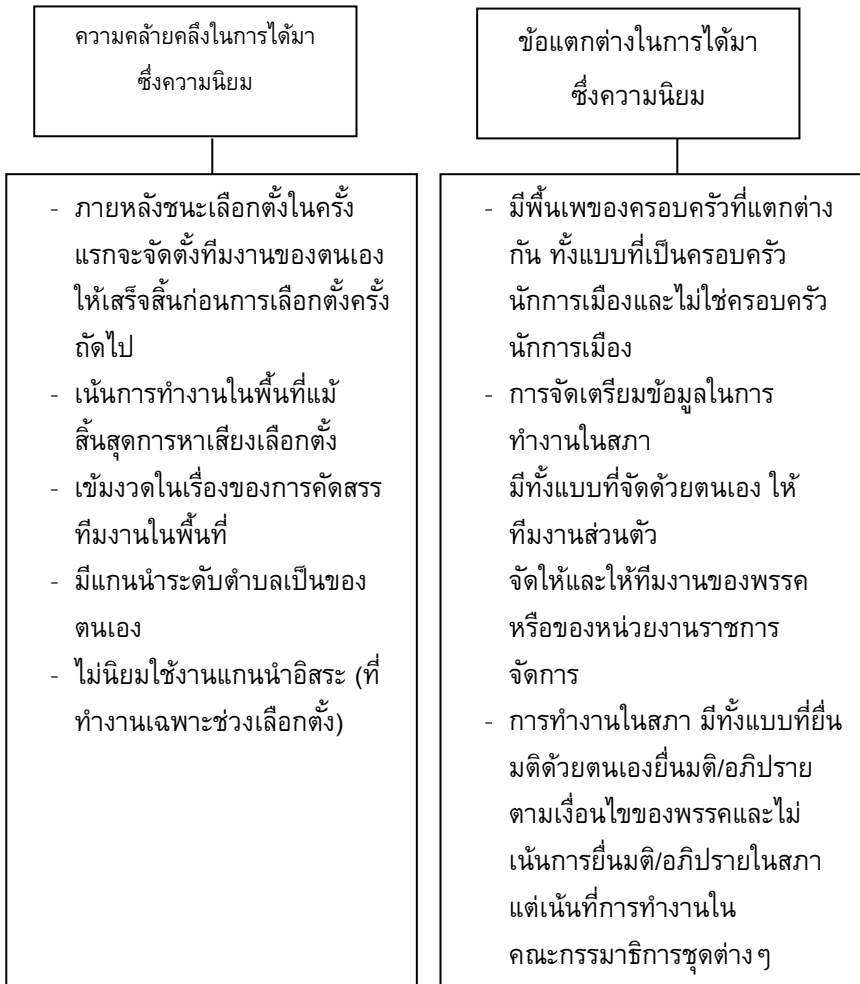
ลักษณะที่สำคัญในตัวของนักการเมืองที่ผู้แทนกลุ่มนี้คิดว่าเป็นพื้นฐานของนักการเมืองที่จะชนะเลือกตั้ง ส่วนใหญ่ให้คำจำกัดความที่ตรงกันว่า จะต้องเป็นบุคคลที่เข้ากับประชาชนได้ง่าย ยิ้มแย้มแจ่มใส ประชาชนรู้สึกสนิทสนมเมื่ออยู่ใกล้ ในส่วนของความรู้ความสามารถเฉพาะตัวนั้นเป็นเรื่องรอง

การเลือกทีมงาน มีคุณลักษณะที่ตรงกัน หากเป็นทีมงานที่ทำงานในพื้นที่ ต้องเป็นบุคคลที่เข้ากับประชาชนได้ง่าย คล่องแคล่ว เพราะนอกจากการเก็บรวบรวมปัญหาภายในพื้นที่แล้ว ทีมงานกลุ่มนี้จะต้องคอยประสานงานกับผู้แทน หรือทีมงานในสำนักงาน เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในพื้นที่อีกด้วย ในส่วนของทีมงานในสภาจะเน้นไปที่ความสามารถด้านวิชาการ และ ด้านการประสานงานเป็นสำคัญ

ส่วนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนของผู้แทนกลุ่มนี้ คือ พื้นเพที่มาของแต่ละคน ตั้งแต่พื้นเพครอบครัวที่มีทั้งแบบเป็นครอบครัวนักการเมือง และไม่ใช่อุปครัวนักการเมือง ในส่วนของคนที่ไม่ได้มาจากครอบครัวนักการเมือง ก็มีอาชีพที่ต่างกันอย่างออกไป เช่น พยาบาล ครู ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ธนาคาร กล่าวได้ว่า ไม่ได้มีอาชีพที่ซ้ำกันเลย สิ่งเหล่านี้บ่งชี้ให้เห็นว่า ไม่ว่าใครที่เคยประกอบอาชีพใดๆ ก็ตาม ล้วนสามารถเข้าสู่เส้นทางการเมืองได้ทุกคน แต่ยังมีข้อสังเกตบางประการที่พบได้ว่าใน

กระบวนอาชีพอื่น ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นอาชีพที่สามารถพบปะประชาชนส่วนมากเป็นพื้นฐาน

การทำงานในสภา แม้การทำงานในสภาจะเป็นหน้าที่หลักของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคน แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเหล่านั้นไม่ได้ทำงานในรูปแบบเดียวกันทั้งหมด ข้อมูลจากผู้แทนฯ กลุ่มนี้พบว่า พวกเขามีวิธีการทำงานในสภาที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ลักษณะนิสัยและความถนัดของตนเอง เช่น มีคนที่นิยมใช้การหารือนอกรอบ (ห้องประชุมเล็ก) มีคนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่จะได้รับมอบหมายจากพรรคของตนเองอย่างสม่ำเสมอในการตั้งกระทู้ ยื่นญัตติ หรือการอภิปราย และยังมีคนที่ไม่นิยมทำงานอภิปราย ไม่ยื่นญัตติ แต่จะทำเฉพาะงานในขอบเขตของคณะกรรมการที่ตนได้เข้าร่วม หรือหารือเฉพาะเรื่องเดือดร้อน ในพื้นที่ของตนเองเท่านั้น และอีกหลากหลายรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามผู้แทนฯ กลุ่มนี้ก็ยืนยันว่าการทำงานในสภา เป็นส่วนที่ต้องทำ เพราะด้วยการสื่อสารที่รวดเร็ว ประชาชนต้องการทราบข่าวสารการทำงานของผู้แทนของตน ผู้แทนบางส่วนจึงใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น เฟซบุ๊ก เพื่อรายงานผลการเข้าทำงานในสภาของตนเอง ผู้วิจัยสรุปความคล้ายคลึงและข้อแตกต่างออกมาเฉพาะประเด็นสำคัญตามแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 ความคล้ายคลึงและข้อแตกต่างในการได้มาซึ่งความนิยม

ที่มา: บทสรุปผู้วิจัย

การอภิปรายผล

การได้มาซึ่งความนิยมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทย เป็นการอธิบายผ่านองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) บุคลิกภาพส่วนตัว (2) การทำงาน และ (3) ระบบอุปถัมภ์ โดยทั้งหมดมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน

1. บุคลิกภาพส่วนตัวของผู้แทนฯ หรือเรียกว่าเป็นลักษณะอันเป็นการเฉพาะของแต่ละบุคคลในด้านต่างๆ ทั้งภายนอก คือ ส่วนที่มองเห็นได้ เช่น รูปร่างหน้าตา วิธีการพูด กิริยามารยาท ฯลฯ และภายใน ซึ่งต้องใช้การอนุมาน หรือความเข้าใจเอาเองของแต่ละบุคคล เช่น สติปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ ค่านิยมในเรื่องต่างๆ เป็นต้น

จากการรวบรวมข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า มีลักษณะร่วมบางประการของผู้แทนฯ และสิ่งที่พบได้อย่างชัดเจน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของอาชีพที่พวกเขาเหล่านั้นประกอบก่อนจะเข้าสู่เส้นทางการเมือง คือ การทำงานของพวกเขาเปิดโอกาสให้พวกเขาเหล่านี้สามารถพบปะกับพี่น้องประชาชนได้ในวงกว้าง รวมไปถึงรูปแบบลักษณะสังคมไทยในชนบท ที่ให้ความเคารพกับผู้ที่ตนรู้สึกว่ามีความรู้ ความสามารถที่สูงกว่า การเป็นครอบครัวนักการเมือง และการมีความรู้ในอาชีพที่เป็นที่นับหน้าถือตา เป็นเสมือนพื้นฐานที่สร้างความรู้สึกอยากพึ่งพาให้กับชาวบ้าน และเมื่อบุคคลเหล่านี้แสดงความตั้งใจจริงในการเสนอตัวเพื่อรับใช้ประชาชนในอีกรูปแบบหนึ่ง อย่างการลงสมัครรับเลือกตั้ง ความเชื่อในใจของชาวบ้านจะถูกเชื่อมโยงทันทีว่าคนกลุ่มนี้จะมีแนวโน้มที่จะทำงานได้เป็นอย่างดี

หากกล่าวในแบบของ Max Weber ก็จัดบุคคลเหล่านี้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับสิทธิอำนาจจากบารมี (Charismatic Authority) จนนำไปสู่สิทธิอำนาจจากเหตุผล-กฎหมาย (Rational Grounds-Legal Authority) (Gunther Roth and Claus Wittich, 1978) เพราะพวกเขาได้สร้างความรู้สึกรักและเชื่อใจจากประชาชนในพื้นที่ที่ขึ้นมาด้วยการกระทำของตนเอง ผ่านกาลเวลาที่ยาวนานหลายปี เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ประจักษ์กับความสามารถและความจริงใจของพวกเขาอย่างแท้จริง พร้อมทั้งยินดีที่จะให้การสนับสนุนอย่างเป็นทางการ และตัดสินใจให้โอกาสทางการเมืองกับพวกเขาสักครั้ง

นอกจากนี้ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ยังอธิบายถึงความนิยมทางการเมืองอันเกี่ยวเนื่องกับตัวตนของนักการเมืองว่า ในปัจจุบันประชาชนให้ความสำคัญกับเรื่อง “ความเป็นของแท้” (Authenticity) และความเป็นตัวของตัวเอง (Be Yourself) เพราะปัจจุบันสื่อโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้คนจำนวนมากต้องการนักการเมืองที่ดูมีความจริงใจและมีความเป็นตัวของตัวเอง หรือมีความเป็นคนธรรมดาที่ประชาชนสามารถสัมผัสได้ ดังนั้นแล้ว ความเป็นที่นิยมในความเป็นของแท้นั้น จึงไม่ใช่เรื่องของความรู้ความ สามารถเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของการที่พวกเขาเป็นที่น่าเชื่อถือในแง่ของการเป็นที่ไว้วางใจ เชื่อใจ (Trust) ที่จะทำสิ่งต่างๆ ในแบบที่พวกเขาเป็นจริง ๆ หรือเรียกกว่าเป็นผู้ที่มีความจริงใจกับการกระทำของตัวเอง ซึ่งไม่ได้หมายความว่าบุคคลนั้นๆ จะต้องมื่อคุณธรรม ไปในทางเดียวเสมอไป (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2562)

เมื่อผสมผสานกันแล้วเป็นการนำเอาลักษณะเด่นอันเป็นบุคลิกลักษณะที่เป็นเสมือนผู้ที่สามารถเป็นที่พึ่งพาของประชาชนในพื้นที่ มาประกอบรวมกับระยะเวลา

การทำงานก่อนลงสมัครรับเลือกตั้ง ตลอดจนถึงระยะเวลาภายหลังการดำรงตำแหน่ง ผู้แทนฯ ทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความเป็นของแท้ (Authenticity) ในตัวตนของผู้แทนฯ

2. วิธีการทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นรูปแบบการทำงานที่สอดคล้องประสานกันทั้งการทำงานในช่วงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และการทำงานภายหลังเข้ารับตำแหน่ง คือ การทำงานตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เช่น การตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล การพิจารณาพระราชบัญญัติต่างๆ เกี่ยวกับออกกฎหมาย เป็นต้น และการทำงานภายในพื้นที่ของตนเอง ที่รวมถึงการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนการเข้าร่วมงานพิธีตามประเพณีที่เป็นงานตามวิถีชีวิต และงานประเพณีนิยมของพื้นที่นั้น การทำงานทั้งในช่วงของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และการทำงานภายหลังการเข้ารับตำแหน่ง จะเกี่ยวเนื่องกันไปตลอดจนครบวาระ เพื่อสร้างความสนิทสนม ความไว้วางใจกับคนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังต้องพยายามสร้างแกนนำของตนเองในพื้นที่ให้มากที่สุดก่อนที่จะเกิดการเลือกตั้งครั้งใหม่

เมื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยมี (1) ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล (Consciously Rational Theory) และ (2) ทฤษฎีจิตวิทยา (Psychology Theory) จะพบว่าการทำงานของผู้แทนเป็นการกระทำเพื่อจูงใจให้ตนได้รับเลือกตั้งผ่านการทำงานที่ใช้การแลกเปลี่ยนประโยชน์ ระหว่างความช่วยเหลือที่ผู้แทนฯ จะให้ได้ กับความไว้วางใจที่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งจากประชาชน (Downs & Key อ้างถึงใน สัญญา เคนาภูมิ, 2560) ทำให้ประชาชนที่ตัดสินใจเลือกผู้แทนฯ ผ่านสำนึกเชิงเหตุผล พิจารณาผ่านเงื่อนไขในการทำงานส่วน

นี้ และในส่วนของทฤษฎีจิตวิทยา ที่มองถึงความรู้สึกและความผูกพันทางด้านจิตใจ ระหว่างผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกับพรรคการเมืองว่า มีลักษณะคล้ายความเคารพ และเชื่อถือในศาสนาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นการให้ความจงรักภักดี และมีความเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบในรูปแบบเดียวกัน (Harrop and Miller อ้างถึงใน สัญญา เคนณภูมิ, 2560) นอกจากการสร้างเชื่อมั่นต่อพรรคการเมืองแล้ว ผู้แทนฯ ก็ยังสามารถสร้างความเชื่อมั่นในรูปแบบที่คล้ายกัน ผ่านการทำงานของแกนนำที่ตนเองสร้างขึ้น โดยแกนนำเหล่านี้นอกจากเป็นผู้ที่รับประสานงานปัญหาทุกข์ร้อนของประชาชนในพื้นที่แล้ว อีกหน้าที่หนึ่งยังต้องสร้างความรู้สึกเชื่อมั่นและคล้อยตามให้กับประชาชนในพื้นที่ว่า ผู้แทนฯ จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เรียกได้ว่าเป็นความพยายามที่จะถ่ายทอดความเชื่อมั่นของตนเองไปสู่บุคคลอื่นในสังคม จึงเป็นเหตุผลที่การสร้างแกนนำในระดับตำบล เป็นรูปแบบการทำงานที่ได้ผลทางด้านแรงจูงใจในการเลือกลงคะแนนเสียง มากกว่าการทำงานของหัวหน้าคณะในช่วงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างมาก

3. ระบบอุปถัมภ์ที่นำไปสู่การสร้างความนิยมให้กับผู้แทนฯ ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยตามแนวคิดของ ม.ร.ว. อคิน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น เป็นความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างคนที่มีฐานะหรือตำแหน่งที่ไม่เท่ากัน และเป็นความสัมพันธ์ที่มีทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Akin Rabibhadana, 1969) ซึ่งการทำงานโดยการนำปัญหาที่เกิดขึ้นเข้าสู่สภา และหาแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้นในสภาก็เรียกได้ว่าสามารถสร้างระบบอุปถัมภ์ขึ้นในพื้นที่ได้ เพราะชาวบ้านจะรู้สึกว่าผู้แทนฯ สามารถพึ่งพาได้ เป็นความรู้ที่ที่ผู้น้อยต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ แม้การกระทำนี้จะป็นหน้าของผู้แทนฯ อยู่แล้วก็ตาม แต่ประชาชนในพื้นที่ก็ยังคงรู้สึกว่าเป็น

บุญคุณในรูปแบบหนึ่ง ชาวบ้านจึงเต็มใจแสดงความภักดีอย่างเป็นรูปธรรม คือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณที่ได้รับความช่วยเหลือ

แม้ชาวบ้านจะรู้สึกถึงบุญคุณในการช่วยเหลือของผู้แทนฯ แต่ความรู้สึกเหล่านั้นจะไม่คงทนถาวรซึ่งแตกต่างกับแนวคิดระบบอุปถัมภ์แบบอุดมคติของ ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์ (2548) ที่ผู้รับอุปถัมภ์จะให้ความภักดีตลอดไป รูปแบบความภักดีของประชาชนที่มีต่อผู้แทนฯ จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากพบว่าการทำงานของผู้แทนฯ ไม่เป็นไปตามความคาดหวังหรือความต้องการของตนเอง จึงเป็นเหตุผลว่าหากต้องการได้รับการสนับสนุน หรือความภักดีจากประชาชนในพื้นที่ ผู้แทนฯ ที่ได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามาหลายสมัยจะต้องทำงานในพื้นที่เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเพียงพอ

ดังนั้นแล้วทั้งบุคคลส่วนตัว ทั้งการทำงาน และระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้น ล้วนมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดความนิยมของผู้แทนฯ ในความรู้สึกของประชาชน เพื่อนำมาซึ่งการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในท้ายที่สุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของงานวิจัยฉบับนี้ คือ บุคคลที่เคยชนะการเลือกตั้งติดต่อกันอย่างน้อย 4 ครั้ง โดยนับจากการเลือกตั้ง ครั้งสุดท้าย ในปี พ.ศ. 2562 ย้อนกลับขึ้นไป ซึ่งเงื่อนไขของการวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นไปที่ตัวบุคคลเป็นหลัก เรียกได้ว่าเป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นถึงการทำงานของตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเองในฐานะของการทำงานแบบบุคคล เน้นไปที่การสร้างกลุ่มการทำงาน และการปฏิบัติงานของ

ตนเอง จะมีเพียงส่วนน้อยที่เป็นผู้ที่ได้รับสืบทอดทางการเมืองต่อจากบุคคลในครอบครัว

1. เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจถึงรูปแบบการทำงานการเมืองในมุมมองที่กว้างขึ้น ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากบุคคล ไปสู่ครอบครัวที่ส่งต่อเส้นทางการเมืองจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งจะทำให้สามารถเห็นถึงมุมมองต่อวิธีการทำงานทางการเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการส่งต่อความนิยมจากรุ่นสู่รุ่นของแต่ละครอบครัวการเมืองนั้นทำอย่างไร

2. การส่งต่อเส้นทางการเมืองสู่บุคคลอื่นที่มีใช่เป็นบุคคลในครอบครัวนั้น มีวิธีคิดอย่างไรในการเลือกบุคคล ภายนอก รวมไปถึงผู้ที่ได้รับช่วงต่อทางการเมืองเอง มีวิธีปฏิบัติตนอย่างไร เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงการส่งต่ออำนาจทางการเมืองในสังคมไทยได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2562). *การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*. ค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2562, จาก

https://www.ect.go.th/ect_th/news_page.php?nid=865#

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน. (2557). *โครงสร้างอำนาจและการกระจุกตัวของความมั่งคั่งในท้องถิ่น: กรณีศึกษาจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โครงสร้างอำนาจและการสะสมทุนในจังหวัดแห่งหนึ่ง*. ภายใต้ชุดโครงการวิจัย “สู่สังคมไทยเสมอหน้าการศึกษาโครงสร้างความมั่งคั่งและโครงสร้างอำนาจเพื่อการปฏิรูป”. กรุงเทพฯ: มติชน.

- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2554). นิทานสอนใจว่าด้วยความโง่ จน เจ็บของผู้เลือกตั้ง
ชนบท : มายาคติและอคติของนักรัฐศาสตร์ไทย. *วารสารฟ้าเดียวกัน*, 6(4),
140-155.
- พรชัย เทพปัญญา. (2552). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดชลบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและ
พัฒนา, สถาบันพระปกเกล้า.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2562). *การเมืองเรื่องของแท้*. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2563, จาก
<https://www.matichon.co.th>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2553). *บูรณาการงานวิจัย: นักการเมืองถิ่นและพฤติกรรมกา
เลือกตั้ง 2550*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา, สถาบันพระปกเกล้า.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2560). แนวคิดอรรถประโยชน์ทางการเมือง. *รัฐสภาสาร*, 65(5),
52-82.
- อชิน รพีพัฒน์. (2548). *การแสดงปาฐกถาพิเศษ ป่วยอึ้งภากรณ์ ครั้งที่ 9*. กรุงเทพฯ:
สามลดา.
- อภิชาติ สถิตนิรามัย และคณะ. (2553). *รายงานเบื้องต้นโครงการวิจัยการ
เปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมของชนชั้นใหม่*. กรุงเทพฯ: สถาบัน
ศึกษานโยบายสาธารณะ.
- Rabibhadana, Akin (1969). *The organization of Thai society in the early
Bangkok period, 1782-1873*. New York: Cornell University.
- Roth, G. & Wittich, C. (1978). *Max Webber Economy and Society An Outline
of Interpretive Sociology*. Berkeley, CA: University of California Press